

**Громадська організація
«Київська наукова організація
педагогіки та психології»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ РОБІТ**

учасників міжнародної
науково-практичної конференції:

**«ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ»**

1-2 листопада 2019 року

ЧАСТИНА III

Київ
2019

УДК 159.9+37.01(063)
Т33

Тенденції розвитку психології та педагогіки : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 1-2 листопада 2019 року). Київ : ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2019. – Ч. 3. – 116 с.

УДК 159.9+37.01(063)
Т33

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Тенденції розвитку психології та педагогіки». Для студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів, науковців та представників громадських організацій.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 10. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ

Буше А. А., Орехова А. П.

ЕВОЛЮЦІЯ МИШЛЕННЯ:
ОТ ПОНИМАНИЯ К ОСОЗНАННОСТИ..... 6

Видолоб П. О.

САМООЦІНКА ЯК ПРЕДМЕТ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ..... 9

Дьїш Ю. Ю., Великохацька А. В.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ КРЕАТИВНОСТІ
ТА ТВОРЧОГО МИШЛЕННЯ ЯК УМОВИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТЬОГО
ФАХІВЦЯ ПСИХОЛОГА ДСНС..... 12

Калужин О. А., Каткова Т. А.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ..... 15

Моценій В. М., Каткова Т. А.

ТЕМПЕРАМЕНТ ТА ЙОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
У ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ..... 19

Новицька І. В.

ДО ПИТАННЯ РОЗПІЗНАВАННЯ ЛЖІ ПРАЦІВНИКАМИ
ПРАВООХОРОНИХ ОРГАНІВ..... 23

Соломхін І. Г.

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО НАД ЖІНКАМИ:
ПРИЧИНИ, ОЗНАКИ, МЕТОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ..... 26

СЕКЦІЯ 11. ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ

Коц С. М., Майорова О. Р., Заскалько О. М.

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ
СИСТЕМИ У МОЛОДІ..... 31

Коц С. М., Коц В. П.

ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ
СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ У ДІТЕЙ..... 34

Коц С. М., Коц В. П.

СТРЕС І НЕЙРОТРАНСМІСІЇ У РОЗВИТКУ ДЕПРЕСІЇ ТА АГРЕСІЇ..... 37

Лешенко Ю. О., Коц С. М., Коц В. П.

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ
СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ У ДІТЕЙ
ЦЬКЛИВОГО ВІКУ ЗА 10 РОКІВ..... 41

СЕКЦІЯ 12. МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Журнальський І. О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТРИВОГИ..... 44

Львіна Ю. Ю., кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах

Великохазька А. В., бакалавр соціально-психологічного факультету

*Національний університет цивільного захисту України
м. Харків, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ КРЕАТИВНОСТІ ТА ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ЯК УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ПСИХОЛОГА ДСНС

Сьогодення вимагає від науковців пошуків вирішення задач використання творчого потенціалу особистості у будь-якій галузі. Стрімкі зміни соціальної ситуації призводять до корегування соціального замовлення з урахуванням запитів суспільства. Успіх у рішенні професійних завдань залежить не лише від знань та ступеня оволодіння прийомами інтелектуальної діяльності, але й обумовлений розвитком творчого потенціалу особистості, параметрами діяльності – стійкою системою відносин людини до оточуючого світу та до самої себе [1].

У психологічній літературі поняття особистість – це конкретна людина, яка є представником суспільства, в якому вона знаходиться, займається конкретним видом діяльності, розуміє те, як ставитися до навколишнього світу, й наділена індивідуально-психологічними відмінностями.

Загальновідомо, що не існує особистості поза творчості, бо остання постає як своєрідна форма діяльності, коли індивід не лише осягає навколишній світ, а й розуміє, організовує та взаємодіє з ним. Людина здатна до творчості у всі періоди життя і в усіх галузях діяльності. В. Андрєєв, Л. Виготський, Г. Костюк, А. Маслоу, Ж. Піаже, Я. Пономарьов, В. Рибалка, С. Рубінштейн стверджували, що навчання творчості можливе, зумовлено дією механізму переносу, і є підґрунтям для розвитку соціальної креативності.

Питання щодо розвитку творчої особистості вивчалось та продовжує цікавити вітчизняних психологів, серед яких слід назвати таких, як: В. Дружиніна, З. Калмикову, В. Клименко, Г. Костюка, О. Кульчицьку, В. Моляко, Я. Пономарьова, В. Роменця, Т. Титаренко. Серед зарубіжних науковців вагомий внесок у розуміння творчої природи особистості зробили видатні вчені Е. де Боно, Дж. Гілфорд, Д. Дьюї, А. Маслоу, Т. Рібо, Р. Стернберг, З. Фрейд, Є. Фромм, К. Юнг та ін.

Науковці, які досліджують природу творчої особистості, ставлять питання, що саме відрізняє творчу особистість від усіх інших, чи кожна особистість є потенційно творчою? Психологи вивчають індивідуально-психологічні особ-

льності творчих людей, соціально-психологічні аспекти розвитку та діяльності творчих людей, особливості продуктів творчої діяльності. Зокрема, вивчення індивідуально-психологічних особливостей творчої особистості включає дослідження специфіки перебігу психічних процесів, характерологічні особливості, структуру та рівень здібностей, спрямованість та ціннісно-сміслові орієнтації особистості, її прояви на рівні поведінки, спілкування та ін [4].

Творча особистість завжди характеризується високим рівнем креативності. Вивчаючи індивідуально-психологічні аспекти творчих людей, Я. Пономарьов прийшов до висновку, що на рівні протікання психологічних процесів, креативним людям притаманні: синтетичність та цілісність як властивості сприйняття, вміння побачити те, що недоступне іншим, певні перцептивні особливості, пов'язані з високою чутливістю до субсенсорних подразників. Він звернув увагу й на особливості пам'яті, які проявляються у вмінні швидко запам'ятовувати різну інформацію, легко втрачати непотрібну, пригадувати щось несуттєве, вживати рідкісні слова, образи, фрази. Мислення творчої особистості, на його думку, відрізняється швидкістю, оригінальністю, гнучкістю, воно відкрите. Людина вміє узагальнювати явища, що не пов'язані між собою певним видимим чином [8].

Творче мислення – є одним з найцікавіших феноменів, що виділяє людину зі світу тварин, а осмислення – це процес активного пізнання світу, за допомогою якого відбувається розвиток як одного індивідуума, так і всього людства. Саме творче мислення забезпечує створення чогось нестандартного та незвичайного. Відомий психолог Г. Костюк вважав, що творче мислення є сукупністю тих особливостей психіки, які забезпечують продуктивні перетворення у діяльності. На думку дослідника, у творчому мисленні домінують чотири особливості:

- оригінальність розв'язання проблеми;
- семантична гнучкість, що дозволяє бачити об'єкт під новим кутом зору;
- образна адаптивна гнучкість, яка вможливорює зміну об'єкта з розвитком потреби у його пізнанні;
- семантична спонтанна гнучкість як продукування різних ідей щодо невизначених ситуацій [5].

У процесі роботи над розвитком креативності особистості доцільно виокремити наступні ланки творчості: зіткнення з новим; творча невизначеність; прихована робота; інсайт (як усвідомлення стратегії вирішення проблеми); процес вирішення ідеї; критика, обговорення, підтвердження; втілення. Науковці тлумачили, що швидкість мислення, його гнучкість, оригінальність є креативними якостями особистості, так само, як і точність – здатність удосконалювати і доводити до кінця свою працю, й сміливість – здатність приймати рішення у ситуації невизначеності.

Під професійно важливими якостям розуміється – інтегральні психологічні та психофізіологічні утворення, які у процесі конкретної професійної діяльності формуються в професійні. Виділяють такі професійно важливі якості психологів ДСНС: темп реакцій; внутрішня мотивація; пізнавальна активність; вольові зусилля; міжособистісне спілкування; ініціативність; цінності; креативність; самоповага; автономність; спонтанність; внутрішній локус контролю; комунікабельність; гнучкість спілкування; емоційна стійкість; раціональність мислення; стриманість; дипломатичність; самоконтроль; сміливість; активність; емпатія; адекватні захисні компенсаторні механізми [3].

У професійній діяльності особистість досягає такого рівня своєї сутності, коли її індивідуальні прояви набувають суспільного змісту, позначаються нові грані, потенційно можливі площини професійно-творчої діяльності, і не лише для самої особистості, а й для оточення. Пізнавальні дослідницькі мотиви, що відповідають предметному змісту діяльності, допитливість, мотиви успіху, намагання принести користь суспільству, допомога іншому – ось основні мотиви творчої особистості психолога ДСНС України. Щодо характерних рис креативної особистості, то до них слід віднести такі, як: високий рівень ідейно-моральної свідомості, пошук оптимальних рішень висунутих завдань, нестандартний стиль мислення, вміння окреслити проблему, прагнення досягти ефективного результату за конкретних умов праці, високий рівень загальної культури (особливо це стосується психологів системи ДСНС).

Процес креативності специфічний для різних сфер діяльності. Для діяльності, яка пов'язана з розв'язанням задач в екстремальних ситуаціях, з роботою в особливих умовах, вимагається і передбачається постійне переформування проблеми, можливість миттєвого прийняття рішення з метою запобігання загибелі людей, зміни структури зовнішньої інформації і внутрішніх уявлень за допомогою формування аналогій, обов'язкового застосування існуючих знань, спогадів і образів для створення нового, використання невербальної моделі мислення. Креативна особистість, перш за все, швидко зможе зорієнтуватися у складній, екстремальній, непередбаченій ситуації.

Відмінності у рівні прояву креативності проявляються в цілях, програмах діяльності, в мотиваційній основі діяльності та в професійно важливих якостях фахівців. У зв'язку з цим у науковій літературі все частіше ми зустрічаємося з зацікавленістю щодо поглибленої розробки проблеми креативності при підготовці фахівців у сфері «суб'єкт – суб'єктивної» взаємодії, до якої віднесено і практичного психолога ДСНС.

Таким чином, проблема креативності, творчого мислення завжди привертала увагу широкого кола як науковців, так і практиків. У наш час вона набуває особливого значення. Багато вчених останнім часом її пов'язують з оволодінням тієї чи іншої професії молодою людиною.

Література:

1. Івкіна Ю.Ю. До питання щодо вивчення особистості студента (курсанта). Зб. тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна система освіти і виховання: досвід минулого погляд у майбутнє», 5-6 жовтня 2018, – К., 2018. – С. 116-118.
2. Интеллект и творчество / Отв. ред. А.Н. Воронина. – М.: Институт психологии РАН, 1999. – 469 с.
3. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка – Х.: УЦЗУ, 2007. – 401 с.
4. Клименко В.В. Психологія творчості: Навчальний посібник. – К.: Центр навч. літератури. 2006. – 480 с.
5. Кестюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. А.М. Проколієнко – К., 1989. – 606 с.
6. Лосева А.А. Психологическая диагностика одаренности: Учебное пособие. – М.: Академический проект. Трикота. – 2004. – 176 с.
7. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. – К.: Лыбидь, 1990. – 192 с.
8. Пономарёв Я.А. Психология творчества. – М: Наука, 1976. – 303 с.
9. Романець В.А. Психологія творчості: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2001 – 288 с.
10. Холодная М.А. Психология интеллекта. – Томск. 2002. – 320 с.

Камжиян О. А., здобувач вищої освіти

Каткова Т. А., магістр психології,
старший викладач кафедри психології

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Запорізька область, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Зберігати внутрішню гармонію, сприятливі міжособистісні відносини, переживання благополуччя в ситуаціях життєвих випробувань дозволяє психологічна стійкість особистості. Визначення здоров'я багато в чому спирається на поняття «благополуччя». Благополуччя, як і «позитивне здоров'я», передбачає реалізацію фізичних і духовних потенцій людини [2].

Без збереження психологічної стійкості реалізація фізичних і духовних потенцій неможлива. Отже, неможливо і задоволення від процесу самореалізації,